פרשת
ויצא
תשפ"ז
- גליון 108 -

מעמקים

מאמרי התבוננות והעמקה, בדרך הקבלה והחסידות
באופן בהיר ומוסבר הנוגע לחיים ולנפש

מעובדים מתוך שיעורי
הרב **יצחק שפירא** שליט"א
ראש ישיבת עוד יוסף חי

לקבלת העלון
מידי שבוע
התקשרו
לר' זושא דויטש
052-7152642

5
מתי לעבוד לבד ומתי בתוך החבורה? בין אבן בודדת למזבח שלם ומשותף

8
"נושא הפכים" – מושג שאפשר להסביר בשכל!

23
יסוד החינוך – כבוד הדדי בין ההורים

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון באימייל מידי שבוע
shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון - ר' זושא דויטש
052.715.2642

הגהה: יוחאי אלימלך רווה

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח בקשה למייל המופיע למעלה

קו עדכונים על זמני ומיקומי השיעורים
02.313.0687

לשמיעת השיעורים בקול הלשון
073.371.8149

תוכן עניינים

מעמיקים בפרשה

בין מצבה למזבח – היחיד והכלל בעבודת ה' 5

מעמיקים בקבלה

אוצרות חיים (7) 8

מעמיקים בחינוך ילדים

וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ (חלק א') 23

שו"ת ממעמקים

וְעֹצֶם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע 28

השיעור השבועי

השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא

יום א | 21:30

רח' הרב צבי יהודה 18
דירה 4 - ירושלים

לקבלת עדכונים על השיעורים
התקשר ליוסף חיים 053.724.6111
או בקו העדכונים 02.313.0687

אנו כיהודים, מאמינים שה' מהוה את העולם מאין ליש כל רגע מחדש. כאשר ה' מהווה את העולם מאין ליש, בעומק של המציאות הוא נמצא ונוכח כל הזמן. במעמקים של הנפש ושל הבריאה כולה הקב"ה שוכן, מחכה ומצפה שנחשוף ונגלה אותו. אם רק נעמיק מספיק בכל פרט, נוכל למצוא ולהרגיש את הקב"ה.

כיצד אנו עושים זאת? אם נאמץ את זווית ההסתכלות של ה' על העולם נגלה שהמציאות אינה כה אטומה, אלא כל כולה בעצם ביטוי של ה' במציאות שכביכול מרגישה נפרדת ממנו.

בחוברת שלפניכם ישנם מאמרים בחסידות בנגלה ובתורת הנפש. המאמרים לא מוגהים על ידי הרב, אך מנסים לשמור על הסגנון והעומק של שיעוריו. ההתבוננויות בדרך החסידות על נושאים שונים בתורתנו הקדושה מגלה עומק לפנים מעומק, וחיבור חזק של התורה לחיים האישיים שלנו.

אז קדימה, אתם מוזמנים לצלול איתנו... למעמקים

מעמיקים בפרשה

מאירים עיניים בפרשת השבוע

בין מצבה למזבח – היחיד והכלל בעבודת ה'

מתי לעבוד את ה' 'לפי הספר' ומתי לפי איך שמתאים לנשמה שלי? על ההבדל בין מצבה למזבח ועל איזון אמיתי בעבודת ה'.

המעבר ההיסטורי והרוחני מהאבות אל בני ישראל משקף שינוי משמעותי באופן שבו הקדוש-ברוך-הוא בחר לגלות את שמו בעולם. דרך המעבר מהמצבה למזבח אנו למדים כיצד ה' רוצה להתגלות בתוכנו: תחילה בדרך של גילוי אלוקי שעומד לעצמו, ובהמשך בדרך של גילוי אלוקי בתוך כל אחד מאיתנו, בתוך הגוונים השונים.

✦ עבודת ה' של האבות

בתקופת האבות, ה' רצה שיאיר בתוכם גילוי של מציאותו העומדת לעצמה ואינה תלויה בדבר. עיקר עבודת האבות היה לגלות בתוכם את הקשר לה' בעצמו, שמציאותו מעצמותו.

את העבודה הזו ביטאו האבות על ידי הקמת המצבה - אבן אחת ניצבת, כמו זו שהקים יעקב אבינו בפרשתנו בבית אל: "וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ" (בראשית כח, יח). האבן מייצגת גילוי מוחלט של ה' שאינו תלוי בדבר, שהרי היא מעשה שמים, ללא התערבות יד אדם. בכך היא מסמלת את נוכחות ה' שאינה מעורבת עם ממדים אנושיים.

בכך עמדה עבודת האבות בניגוד מוחלט לבוני מגדל בבל, שנבנה מלבנים, "וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבֵנָה לְאָבֶן" (בראשית יא, ג), שמורכבת מצירוף אנושי של קבוצת פירורים נפרדים ותלושים. בוני מגדל בבל התנגדו להופעה של ה' בתוכם, ובנו את חייהם רק מתוך הממד האנושי. בכך הם דמו לפירורים תלושים שמנסים להתקבץ יחד.

✦ עבודת ה' של הבנים

אמנם, לאחר דור האבות שבו המטרה היתה בעיקר לבטא את נוכחות ה' המוחלטת, מגיע דור הבנים, והגילוי של ה' בתוכנו מקבל פנים חדשות. המצבה של יעקב אבינו בבית אל, שהיתה אבן אחת שהתחברה מאבנים רבות[א] רמזה כבר אז על הפוטנציאל לגילוי ה' שיתרחש בדור הבנים, שיתגלה בתוך ריבוי של גוונים.

כאשר עם ישראל גדל והפך לשנים עשר שבטים, השתנה אופי הגילוי. לאחר שגילינו בתוכנו את המציאות של ה' עצמו, ה' החליט שהוא רוצה להתגלות דווקא בתוך הריבוי, בתוך החיבור והגוונים השונים של בניו. בנקודה זו, ה' ציווה: "וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים טז, כב). המצבה הפכה לשנואה, כיוון שהיא עלולה לבטא התבצרות של האדם בעצמו על חשבון החיבור שלו לכולם, מה שמונע את גילוי ה' בתוך האחדות של עם ישראל. בדור הבנים אנו עוברים לעבודת המזבח - המורכב משתים עשרה אבנים, כמספר השבטים. כך בנו בני ישראל את המזבח במעבר הירדן (יהושע ד), וכן במעמד הר עיבל הציבו שתים עשרה אבנים (דברים כז; יהושע ח), ואף אליהו הנביא בנה את המזבח בהר הכרמל משתים עשרה אבנים (מלכים א, יח). כמו כן, גם בחושן המשפט היו שתים עשרה אבנים, כנגד שנים עשר השבטים. כל אבן במזבח מבטאת גילוי ייחודי של ה' בתוך היהודי לפי תכונתו, אך החיבור של כולן יחד הופך את כלל הגוונים לכלי אחד שלם לגילוי ה'. זהו ביטוי לכך שה' רוצה להתגלות בתוכנו כחבורה, בתוך דיבוק החברים, ולכן הוא שונא שמישהו פורש ועומד לעצמו ואינו חלק מהמזבח הכללי.

✦ גל של אבנים

בפרשתנו אנו מוצאים את לבן הארמי שותף להקמת גל אבנים. לבן עצמו הוא מלשון 'לִבֵּנָה', שכאמור מבטאת את הממד האנושי בחיים; ובכל זאת, אנו רואים שהוא מקים גל של אבנים דווקא, המבטאות את הנוכחות של ה'. ההסבר לכך הוא שלבן הארמי הוא רמאי, ולכן הוא אמנם מקים גל של אבנים, וכביכול משייך את עצמו לנוכחות ה', אך הוא משתמש בגל הזה לעצמו.

א. התחילו מריבות זו עם זו: זאת אומרת: "עלי יניח צדיק את ראשו", וזאת אומרת: "עלי יניח" **מיד עשאן הקב"ה אבן אחת**. וזהו שנאמר: "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו" (רש"י בראשית כח, יב).

בניגוד למזבח שבו כל האבנים מחוברות אחת לשנייה, ובכך מבטאות אחדות אחת, לבן הארמי מקים גל של אבנים, שבו האבנים פרודות ומונחות אחת על השניה בערמה. כאשר האבנים מחוברות הן מבטאות שייכות אמיתית לקב"ה, אך כאשר האבנים פרודות הן משקפות חיים שבהם בכל סיטואציה 'מערבים' כביכול את הקב"ה בתוך האינטרס האישי והמצומצם. ה' כביכול מתגלה אצלו פעם כך ופעם כך, בכל סיטואציה לפי הצורך העכשווי שלו. כך אנו רואים לכל אורך חייו של לבן הארמי: הוא תמיד ממציא תירוצים 'אלוקיים' כביכול לאינטרסים האנושיים שלו. לכן, על אף שהוא מקים גל של אבנים, השם העצמי שלו הוא לבן, מלשון לבנה.

✦ לחיות את שני הרבדים

המעבר ממצבה למזבח מלמד אותנו רבות על עבודת ה' של כל אחד מאיתנו, שצריכה לכלול את שני הרבדים הללו: מצד אחד, כל אחד חייב לבנות בתוכו את הרובד של האבן כבסיס: עליו לוודא שיש מקום בנפשו שבו ה' נוכח כפי שהוא לעצמו, ללא קשר ותלות בנבראים ובעולם. בפועל, יש זמנים ומקומות שבהם עלינו לבטא את המקום הזה - להתפלל באריכות לפי הקצב הפנימי שלנו, ללמוד תורה על פי דרכנו המיוחדת, ולקיים את עבודת ה' מתוך ייחוד ועמידה בפני עצמנו 'בלי לראות בעיניים'.

אך מצד שני, על גבי יסוד זה, על האדם לדעת לחיות ברובד של המזבח ולעבוד את ה' בחבורה. כאשר נמצאים בזמן שבו אמורים להיות ביחד - להתפלל במניין, להתוועד יחד ולעבוד את ה' בדיבוק חברים - עלינו לבטא את החיבור שבינינו ולא את הבלעדיות האישית.

עלינו להבחין היטב מתי המצבה אהובה ומתי היא שנואה; מתי ה' רוצה מאיתנו את העמידה העצמית ומתי את הביטול בתוך הכלל, כדי לגלות את ה' בתוך הפנים השונות של עם ישראל.

כך הדור של עבודת האבות הוא שנותן לנו את העוגן, ומבטיח שגם כאשר אנו פועלים בתוך הריבוי והגוונים - גילוי ה' יישאר מוחלט ויציב, ולא ייהפך למשהו אנושי וחולף.

מעמיקים בקבלה

אוצרות חיים (7)

א. המשך עניין אורות האוזן

והנה אוזן בגימטריא נ"ח, סוד שם ס"ג חסר ה' אחרונה[א] כי מכאן מתחיל שם ס"ג כנזכר, ועניין זה יתבאר בעזרת ה'.

והנה אלו האורות, הם בחינת טעמים של שם ס"ג העליונים, אותם שהם למעלה על האותיות כנזכר לעיל[ב] והנה עדיין באלו האורות לא נתגלה בהם בחינת כלי כלל.

גם דע, כי עשר ספירות אלו יצאו מקושרים בתכלית ההתקשרות, ולא ניכר מהן, רק שכולם הם בחינת אות ה', כי אות ה' כשתחבר עם אזן הוא כמניין ס"ג. ומציאות ה' זו היא בחינת עשר ספירות אלו שנכללים בה', ושורשם הם חמישה פרצופים: אריך אנפין, אבא ואימא, זעיר ונוקבא. ועדיין לא ניכר בהם בחינת

א. שם ס"ג הוא אחד ממילויי שם הוי', שבו האותיות ה' הראשונה והאחרונה ממולאות באות י' (ה"י), והאות ו' ממולאת באות א' (וא"ו). אך כאן ה-ה' האחרונה חסרה, כך שבמקום ה"י נעשה ה"ה (ובע"ח שער אח"פ יש על כך אריכות דברים).

ב. בתחילת שער טנת"א (בגליון 103) למדנו "כי אין מציאות ציור קומת אדם בעולם שלא יהיה בו כללות ד' בחינות אלו אשר כוללים כל האצילות וכל העולמות" והם ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן (דהיינו ארבעה מילויים שונים לשם הוי', ראה שם). "והנה אלו ארבע הויות הנחלקות בארבע מילויים האלו הם: בחינת טעמים - שם ע"ב, בחינת נקודות - שם ס"ג, בחינת תגין - שם מ"ה, בחינת אותיות - שם ב"ן, וכל אחד מאלו הארבע הויות כלול מכולם ויש בכל הויה מהם בחינת טעמים נקודות תגין אותיות". ראינו שם ש"הקרקפתא של זה האדם קדמון שהוא ראשו עד מקום בחינת האזנים שלו הוא נקרא בחי' שם ע"ב והוא בחינת סוד הטעמים שבו". ובשיעור הקודם (בגליון 106) למדנו ש"מן האזנים ולמטה מתחיל שם ס"ג שבו, וכבר נתבאר כי גם הוא כלול מטעמים, נקודות, תגין, אותיות. ודע כי לעולם הטעמים והנקודות נחלקים לשלושה חלוקות, כי יש בחינת טעמים ונקודות למעלה על גבי האות, וכן יש למטה מן האות וכן באמצע האות".

עשר ספירות, רק היותם חמישה פרצופים אלו לבד. ואפילו אלו החמישה לא היו ניכרות ונפרדות זו מזו, אלא כולם קשורות באות אחת שהיא ה', כי ציור ה' היא צורת ד' ו', ומספרם עשר, להורות על היותם עשרה נכללים בה' כנזכר לעיל. ועדיין כולם נקראים אות ה' לבד.

✦ ה' פרצופים ולא עשר ספירות

האר"י כותב כאן שאף על פי שבאור היוצא מהאוזניים "יש בחינת עשר ספירות שלימות" (הלשון שקראנו בפעם הקודמת), מכל מקום "עדיין לא ניכר בהם בחינת עשר ספירות, רק היותם חמישה פרצופים אלו לבד".

צריך להבין: מדוע כשרוצים לדבר על אורות פנימיים וראשוניים כמו אורות האוזן צריך לדבר על חמישה פרצופים ולא על עשר ספירות?

הנפקא מינה העיקרית אם אני אומר שיש עשר ספירות או חמישה פרצופים היא לגבי המידות - הרי הכתר נהיה אריך אנפין, החכמה היא אבא והבינה היא אמא; אבל אחר כך יש שש מידות (חסד עד יסוד) שהופכות להיות רק פרצוף אחד (זעיר אנפין), ואחריהן המלכות שגם היא רק נקודה אחת (נוקבא). ממילא, כשהמבנה מתפתח מחמישה פרצופים לעשר ספירות, מה שבעצם קורה הוא שרק אחד מהפרצופים מתפתח משש נקודות כלולות לשש ספירות מפורטות. את הפיתוח הזה האר"י יסביר עוד מעט כשנקרא על אורות החוטם.

כלומר, בהסתכלות בסיסית וראשונית התיאור הוא שיש חמש נקודות, שאם אני מתרכז באחת מהן היא מתפרטת לעוד חמש[ג]

את התופעה הזו אנחנו מוצאים בהסתכלות על המרחב:

אם אני מסתכל קדימה יש לי חמישה צדדים: קדימה, ימינה, שמאלה, מעלה ומטה. ואילו אם אני אסתובב לאחור, יהיו לי גם שם חמישה צדדים. יוצא שמה שקודם היה רק צד אחד - אם אני מתמקד בו הוא עצמו נהיה חמישה.

זה מה שקורה כשאני הופך את החמש לעשר: נוצרת יכולת להסתכל גם לכיוון הזה וגם לכיוון ההפוך, ובכל אחד מהם יש חמישה צדדים. למה זה משנה אם אני מסתכל לשני הכיוונים? אם אני מסתכל רק לכיוון אחד, יש לי חמישה צדדים שפונים רק לכיוון אחד. אבל אם אני אומר שכמו שיש חמישה צדדים לכיוון הזה, יכולים להיות

ג. בדומה למה שדיברנו בשיעורים הקודמים בנוגע לסדר ההשתלשלות באופן כללי, שהמעבר בכל שלב בסדר השתלשלות נובע מהתמקדות בשלב הקודם.

ללמוד, להעמיק!

קונטרסים וספרים מאת הרב **יצחק שפירא** שליט"א

בנושאי עבודת ה', עבודת התפילה, שלום בית והעמקה במאמרי חסידות. בואו נכניס את ה' לתוך החיים שלנו

בהיר. מוסבר. ונוגע בנפש

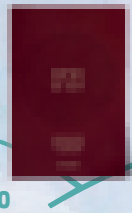
מבוא השער
ביאור נקודות יסודיות בשער הייחוד והאמונה
15 ₪

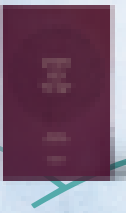
נהלך ברגש
אהבה ויראה ועבודת ה', עפ"י קונטרס ההתפעלות
60 ₪
500 עמודים

זה השער
ביאור על שער היחוד והאמונה - מצוות יחוד ה' עפ"י האר"י והרמב"ם
60 ₪
500 עמודים

נשיאת הפכים
על קשר בין איש לאשה והשקפה ממבט של תורה על קשרים אחרים
40 ₪

מקדש עמו ישראל
על שלום בית וקדושת חיי הנישואין בסדר עבודה של הכנעה הבדלה והמתקה
40 ₪

השמחה במעונו
חמש דרגות של בניית קשר לאור החסידות
20 ₪

המשפחה המחנכת
על חינוך ילדים במבט פנימי
15 ₪

כיבוד הורים
על אופן קיום מצוות כיבוד הורים ומוראם, והשלכתם על נפש האדם
20 ₪

תשובה בשמחה
על קדושת הברית, השלכותיה על הנפש ועל הדרך הראויה להתמודד עם הנושא
30 ₪

להזמנות התקשרו עכשיו 058-770-1560

או כנסו לחנות האתר בכתובת www.odyosefchai.co.il

גם חמישה צדדים לכיוון השני - כלומר, שאני יכול להסתכל **אחור באחור**, ובנוסף אני יכול להסתכל גם **פנים בפנים** - אז פתאום **נוצר יחס**. יש התייחסות של ההסתכלות הזו להסתכלות האחרת.

זה מה שאנחנו רוצים להסביר כאן: בהתחלה האר"י מסתכל על כל העשר הללו ואומר שיש פה רק חמש, כי המבנה עדיין אינו מפותח יותר; עדיין אין חיבור שלם, אין פירוט שלם. בשלב הראשון האר"י אומר שיש רק **התפשטות** כללית מאוד שיוצאת החוצה.

האות ה' נקראת התפשטות, כפי שאדמו"ר הזקן מסביר הרבה שהאות ה' מבטאת התפשטות - לא נקודה (י) ולא קו (ו), אלא התפשטות במרחב (ראה גליון 103 מדור זה הערה ה). וכשאדם הולך ומתפשט במרחב, ההתפשטות במרחב כוללת חמישה צדדים: שני הקווים של ה-ה' - שהאר"י כאן כותב שהם בצורת האות ד' - מבטאים את המרחב על ארבעת הצדדים שבו, והקו הקטן - שהאר"י כאן כותב שהוא בצורת האות ו' - הוא הכניסה שלי למרחב, שאחרי שאני נכנס הוא כבר מתפרט לשישה. כמו שכשמציירים קוביה על דף פשוט, כדי לצייר את העומק של הקוביה מציירים קו אלכסוני, כך כאן יש את ה-ו' הקטנה שמבטאת את העומק, את הכניסה שלי פנימה.

עד כאן הסברנו זאת מבחינת משל המרחב. אבל איך הדבר מובן לפי מה שכתוב פה, שההתפשטות מתפרטת בחמישה פרצופים שכולם כלולים באות אחת? מה היחס בין משל המרחב לחמשת הפרצופים?

אנחנו מדברים רק על אדם קדמון, ובתוך האדם-קדמון הזה מופיעים פרצופים. אם אמרנו שיש התחלקות לא"ק ואחר כך יצאו עולמות אבי"ע (אצילות, בריאה, יצירה, עשיה), הרי שהאר"י רוצה לומר שכאן בא"ק נמצאים **השורשים לעולמות אבי"ע** שיבואו אחר כך. והמשמעות של היותם "פרצופים" היא שכל העולמות שיהיו אחר כך הם בעצם פרצופים - הכל הוא האופן שבו **האישיות של א"ק היא זו שמתפשטת**, כל פרצוף הוא סוג אחר של ביטוי של א"ק: אריך אנפין כולל את כולם (והוא כבר ממש כמו א"ק עצמו שכולל את כולם); מאבא יוצא עולם האצילות; מאמא יוצא עולם הבריאה; מזעיר אנפין יוצא עולם היצירה; ומנוקבא יוצא עולם העשיה.

צריך להבין מה המשמעות של האמירה שעשר הספירות הן התפתחות של חמשת הפרצופים ומה המשמעות של האמירה שההתפתחות היא תוצאה של כיוון נוסף. נסביר זאת בעזרת ה' בהמשך, בהשוואה לאורות החוטם שנלמד עליהם בפרק ב.

בינתיים נמשיך בדברי האר"י כאן עד סוף הפרק ונסביר טוב יותר את המשמעות של אורות האוזן:

ב. האיזון של אורות האוזן

ואלו העשר ספירות באו אור פנימי מרוחק מהמקיף שלו הרחק גדול. והטעם הוא לפי שאם היו יותר קרובים, לא היו יכולים לקבלו כלל. ולהיות כי באו אור פנימי ומקיף מרוחקים זה מזה הרחק גדול, כי אלו יצאו מאוזן שמאלית ואלו מאוזן ימנית. והסיבה היא כי אם היו מקורבים יותר, לא היו יכולים התחתונים לקבל האורות האלו כלל.

ומזה נמשך עניין אחר, והוא כי עניין הוויית הכלים הוא על ידי הכאה ובטישה של שני אורות אלו, מקיף ופנימי, יחד זה בזה, ומבין שניהם נולד הוויית הכלים. ולפי שכאן באו מרוחקים כנזכר, ולא עוד אלא שאפילו בסיום התפשטותם בשיבולת הזקן לא נתחברו יחד לגמרי כנזכר לעיל, לכן נשארו אורות בלתי כלים כלל כמו שנבאר לקמן (בשער העקודים פ"א).

✦ ריחוק האורות – גורם ליכולת לקבל או סיבה לכך שאין כלים?

האר"י כותב כאן ש"אלו העשר ספירות באו אור פנימי מרוחק מהמקיף שלו הרחק גדול". נשים לב שהמרחק הזה בין אוזן ימין לבין אוזן שמאל הוא המרחק הגדול ביותר שיש בפרצוף של האדם. כלומר, כשאנחנו מדברים על האורות שיוצאים מהאוזניים, אנחנו מדברים על אורות שמרוחקים זה מזה במרחק הרחוק ביותר שיש.

האר"י ממשיך ומסביר מדוע אורות אלו היו צריכים לצאת במרחק גדול זה מזה: "הסיבה היא כי אם היו מקורבים יותר, לא היו יכולים התחתונים לקבל האורות האלו כלל".

בפסקה שלאחר מכן הוא כותב שהתוצאה של היציאה של האורות כשהם רחוקים זה מזה היא שהם "נשארו אורות בלתי כלים כלל", וכפי שמסביר שם "כי עניין הוויית הכלים הוא על ידי הכאה ובטישה של שני אורות אלו". כלומר, יש כאן לכאורה דבר והיפוכו: מצד אחד האורות האלו רחוקים כדי שהתחתונים **יוכלו לקבל**, ומצד שני דווקא בגלל שהם רחוקים **לא נוצרים מהם כלים** (שבעצם אמורים לקבל את האור). כיצד שני הצדדים האלו מסתדרים אחד עם השני?

✦ ריבוי האורות – שלב משמעותי בסדר ההשתלשלות

כדי להסביר את הדברים נשאל שאלה נוספת: כשהוא אומר "לא היו יכולים התחתונים לקבל האורות האלו", על מי הוא מדבר? מי בכלל אמור לקבל את האורות האלו? הרי מדובר כאן על אורות שלא נכנסו לכלי כלל, ואפילו לא נוצר מהם כלי, אז מה הכוונה שהתחתונים מקבלים אותם?

האר"י מתכוון לומר כאן[ז] שאלמלא האוזניים שמרחיקות את האורות אחד מהשני לא היה שייך שיהיו החלקים הבאים בסדר ההשתלשלות. סדר ההשתלשלות מתקדם שלב אחר שלב, וצריך שתהיה קודם חלוקה של האור כדי שבסופו של דבר יהיו כלים. אם האורות האלו היו מעורבים אחד בשני, האור היה כל כך חזק, עד שבסופו של דבר לא היה מקום לכלים.

באופן פשוט נראה שהאור מצד עצמו הוא תמיד אחדותי ופשוט (כלומר שאינו מורכב), ורק הכלי הוא זה שמחלק את האור, ואכן כך כתב הרמ"ק, כפי שהזכרנו בשיעור הקודם (בגליון 106). אך אמרנו שם שהאר"י לא למד כך: האר"י רצה להסביר הכל מלמעלה, כיצד הכל משתלשל מלמעלה למטה, וממילא אין אצלו דבר כזה שהלמטה מחלק את הלמעלה. הלמעלה מחלק את עצמו, ורק לאחר מכן יכולים להיווצר כלים מחולקים למטה. לכן **חשוב לו לומר שקודם כל האור מתפשט החוצה לשני כיוונים הפוכים כך שנוצר ריבוי באור, ורק כך סדר ההשתלשלות יוכל להמשיך.**

✦ שני כיוונים הפוכים – להוציא החוצה אך שישאר מחובר

יש באדם קדמון את הכלים שלו ואת האורות הפנימיים שבו, שאותם באמת אי אפשר לקבל ואי אפשר לסבול כלל, כי זהו משהו פנימי לגמרי (וכפי שהוסבר באריכות בגליון 100). רק את מה שיוצא אחר כך החוצה אפשר לסבול, כלומר, רק ממה שיוצא החוצה אפשר שיהיה סדר השתלשלות, ודווקא ההליכה של האורות האלו לכיוונים הפוכים אחד מהשני (כפי שלמדנו באריכות בשיעור הקודם) היא זו שמייצרת את היכולת שבהמשך יתחיל להתהוות משהו מהאורות האלו.

ניתן לכך דוגמה בנפש: כשאדם נמצא בינו לבין עצמו, ממש כלוא בתוך עצמו, אפילו השכל שלו אינו יכול לקלוט מה שעובר עליו בפנים; הוא כל כך מכונס בתוך עצמו ששום דבר לא יוצא החוצה. כשהוא רוצה שכן יצא ממנו משהו החוצה ויתפשט,

---

ז. לפירוש זה ראה סיוע לקמן בהערה טו.

אבל שבסופו של דבר עדיין תהיה לו זיקה אליו, הוא צריך להוציא אותו **לשני כיוונים הפוכים**[ה].

✦ האיזון של האוזן - יכולת לסבול את האור

בשפה המדוברת היום כשאני רוצה להגיד משהו שהוא גם לפה וגם לפה, אני אומר שאני רוצה שהוא יהיה **"מאוזן". המרחק והניגודיות בין שני האורות האלו - הם מה שהופך את זה למאוזן.** המילה "מאוזן" קשורה לאוזן, וגם מבחינה פיזית שיווי המשקל של האדם קשור לאוזניים שלו. בתוך האוזניים של האדם נמצא החוש של שיווי המשקל - החוש שעוזר לו לדעת האם הוא עומד ישר או נוטה[ו].

הדוגמה הזו של חוש האיזון היא של משהו שנמצא בפנים, אך כאן אנחנו מדברים על מה שיוצא החוצה, שהאדם רוצה לצאת החוצה. וכפי שהארכנו בשיעור הקודם (נדפס בגליון 106) ש**האורות היוצאים מהאוזניים הם התנועה הראשונית שבה האדם אינו רוצה עוד להיות כלוא וכנוס בתוך עצמו, אלא מבקש לצאת החוצה, להתפשט אל מרחב ולפתח יכולת לקלוט אותו.** עיקר מה שהאדם רוצה כשהוא מוציא את האורות החוצה הוא שהם יהיו שווים ומאוזנים: כנגד מה שיוצא לצד זה יוצא משהו לצד השני, וכנגד מה שיוצא לצד השני יוצא משהו לצד זה. אם אני מתפשט ויוצא רק למקום אחד, אני כאילו מאבד את המקור שממנו יוצא הכל כמרכז (וכפי שהסברנו בפעם

ה. וכפי שהוסבר במאמר על סוד האותיות לגבי המילה "אמת" (נדפס בגליון 105). כדי לתת קצת יותר בהירות בעניין, נעתיק כאן מדברי הרב בשיעור השלישי על פרק בעבודת ה' (נדפס בגליון 23):

הרבה פעמים כשמדברים על המושג **"נושא הפכים"** חושבים שהכוונה שמדובר במשהו רחוק ממנו שאנחנו לא יכולים להסביר אותו. אך האמת היא שכשאומרים את המושג הזה רוצים להגיד בדיוק הפוך, באופן הכי פשוט רוצים להגיד שהשכל יכול לתפוס דבר והיפוכו. כלומר: השכל יכול להבין שהוא מבין פעם כך וזה מה שנראה לו, ומצד שני הוא יכול גם להבין הפוך לגמרי, ואז זה ייראה לו אחרת. אמנם בפועל השכל תופס בכל פעם רק חלק מסויים מתוך ההפכים האלה, כל פעם כאשר השכל נתון במשהו, הוא נתון רק בחלק אחד - אבל בסופו של דבר הוא מבין שבאמת יש משהו יותר מורכב שנושא את כל ההפכים האלה, שכאשר אני רוצה להגיד אותו אני צריך להגיד גם את הדבר וגם את היפוכו.

אם אני מנסה להסביר את הנפש שלי אני מגלה שהשכל חייב להגיד דבר והיפוכו, ורק אז הוא מצליח לבטא הכי טוב בצורה שכלית את מה שנמצא בפנים. בלי זה אי אפשר לבטא טוב. מה שנמצא בפנים הוא כמוס, וכאשר אני בא לגלות אותו החוצה אני מגלה אותו בחתיכות. אני חותך אותו לחתיכות, וכל חתיכה היא עוד צורה של הביטוי. זהו נקודה חשובה בלתפוס כמה השכל שלנו הוא מוגבל. בשביל שאני אבטא נכון עניין מסויים, אני צריך שיהיה לי את כל הסתירות הללו בראש ורק אז אני מרגיש שבאמת הצלחתי להגיד מה אני חושב.

ניתן דוגמא פשוטה: נניח אני אוהב מישהו, זה דבר מאוד פשוט, אבל אפשר לשאול האם הכוונה שאני אוהב את עצמי או שאני אוהב אותו? כלומר האם אני נהנה מזה שאני אוהב את השני או לא? אם אני לא נהנה מלאהוב את השני - קשה לקרוא לזה אהבה. אם אני כן נהנה - גם קשה לקרוא לזה אהבה כי זה אגואיזם. מה יצא? שלאהוב הכוונה שאני גם אוהב את השני וגם לא אוהב את השני וגם שניהם ביחד וגם שניהם לא. רק אם אני אגיד את כל הרביעייה הזו אני אצליח להגיד את מה שאני באמת מרגיש. אחרת אני לא אבטא את זה נכון, אחרת משהו פה לא יסתדר לי.

ו. אם נפגע לאדם החלק הזה בתוך האוזן, אין לו שום חוש התמצאות, וזה דבר מסוכן מאוד. אדם שיש לו בעיה בחלק הזה שבאוזן כמעט שאינו יכול ללכת וצריך תמיכה, כי אחרת אין לו מושג איפה הוא נמצא ואם הוא ישר או נוטה.

הקודמת, כאשר האדם חלילה שומע רק באוזן אחת, הוא בעצם פוגש את הצליל רק בתוך עצמו. הוא שומע איך הצליל מגיע אליו, אבל אין לזה משמעות ביחס למרחב שהוא חי בתוכו)[ז]. ברגע שאני יוצא לשני הכיוונים, ככל שאני יוצא לצד אחד אני צריך לצאת גם לצד השני (הסברנו כיצד הכיוון של האור היוצא מהצד השני הוא כיוון של תגובה לצד הראשון).

היציאה של האור לשני כיוונים באופן מאוזן היא מה שמייצר את האפשרות לסבול אותו. אם האור אינו מתפשט ממני החוצה לשני כיוונים, אלא יוצא ממקום אחד, הכל ישאר בתוכי, כאילו הכל הוא אני בלבד, וכפי שהסברנו קודם - זו כוונת האר"י ש"לא היו יכולים התחתונים לקבל האורות האלו כלל".

✦ בלי אורות האוזניים – לא יוצאים אורות מהפה

אמנם אחר כך, באורות שיצאו מהפה, האור כן יוצא ממקום אחד, וזה כבר כן יהיה בסדר, אבל זה יכול לקרות רק אחרי שכבר יצאו אורות מהאוזן.

ניתן לכך המחשה בנפש[ח]: תקשורת בין בני אדם מבוססת גם על שמיעה וגם על דיבור. באופן פשוט נראה שהדיבור הוא הכלי של האדם לבטא את עצמו, ואילו השמיעה היא הכלי לשמוע את הזולת - הדיבור הוא אור אחד שמבטא את האדם באופן פשוט, בלי קשר מחייב לעובדה שיש כאן עוד מישהו (אדם יכול לדבר גם אם אין אף אחד), ואילו השמיעה היא משהו מפוצל: כשהאדם שומע הוא מפצל את עצמו, אם הוא שומע משהו מבחוץ הוא מתייחס לכך שיש משהו בחוץ - ולפי זה היה נראה שהדיבור הוא שורשי וקדום בנפש יותר מאשר השמיעה.

ז. על פי זה אפשר אולי להסביר מדוע האר"י מקדים פה את האוזן השמאלית לימנית (הלשון שלו היא "כי אלו יצאו מאוזן שמאלית ואלו מאוזן ימנית"), למרות שבדרך כלל מקדימים את הימנית לשמאלית. חשבתי שבעצם כשיוצא האור רק מהימנית, הוא יוצא עדיין בצורה לא מאוזנת, וממילא זה עדיין לא כל כך אור של אוזן, ורק אחרי שהוא יוצא מהשמאלית מתברר שגם הימנית היא בעצם אור של אוזן (אני לא יודע אם זה הפשט, זה סתם 'וואו' שעלה לי).

ח. ההמחשה כאן היא לא בדיוק המשל של האר"י, שכן ההמחשה הזו מתייחסת למציאות שבה כבר קיים זולת, שזו מציאות הרבה יותר נמוכה מהמקום שעליו האר"י מדבר (וכפי שהזכרנו בשיעור הקודם, רק מעולם האצילות ולמטה מתחיל להיות סוג של 'זולת'). הציור של האר"י כאן הוא איך שזה עוד למעלה, במקום שעדיין אין זולת בכלל, וכשהוא אומר אוזן ופה הוא מתכוון לעצם הכישרון, עצם המבנה של הנפש בפנים. אם ניתן לזה המחשה זה יהיה דומה לאדם חירש, שהוא בכלל לא מתקשר עם סביבה חיצונית אלא הכל בתוך עצמו, משהו כמו 'אוטיסט'. וראה בשיחות הר"ן עז שכל העולם מלא בדעות הפוכות אחת מהשניה, ויש מחלוקות גדולות גם בצורה פרטית בין אדם לחברו, וגם באופן כללי בין האומות, ו"המחלוקת שבפרטיות בין איש וביתו וכיוצא הם גם כן הם המחלוקת בין המלכים והאומות, כי כל אחד מאנשי ביתו הוא בחינת אומה מיוחדת, והם מתגרין זה עם זה", ואפילו "האדם בעצמו הוא עולם קטן ונכלל בו כל העולם ומלואו" ועל כן "לפעמים כשאחד יושב לבדו ביער, יכול להיות שיהיה משוגע, וזה נעשה מחמת שהוא לבדו ונכללין בו לבד כל האומות... ומחמת זה יכול להשתגע לגמרי, מחמת התהפכות הדעות שבו, על ידי התגרות האומות שנכללין בו לבדו. אבל כשהוא בישוב בין אנשים, יש מקום למלחמה להתפשט בכל אחד מבני הבית או בין השכנים". וראה על כך באריכות בגליון 25 במאמר "לגלות שהעולם אלוקי", בו נתבאר באריכות עניין חבלי המשיח בדורנו.

אמנם האמת היא שהשמיעה קודמת לדיבור, כיוון שכדי לדבר אני מוכרח לשמוע[ט]. אילו לא היה דבר כזה "אוזן", לא היה דבר כזה "פה" ואי אפשר היה לדבר. כי אם הייתי חושב שאני נמצא רק ביני לבין עצמי, ואתה נמצא רק בינך לבין עצמך, אז לדבר איתך היה כמו לדבר עם הקיר. אם כשאני מדבר אין לי מודעות לכך שיש כאן עוד אישיות - האדם הנוסף שעומד מולי הוא מבחינתי רק אמצעי שמאפשר לי לבטא את עצמי, וממילא הדיבור שלי לא באמת בא לגלות ממני החוצה - הכל נשאר בתוכי. השמיעה היא בעצם ההכרה שיש משהו מחוצה לי, וההכרה הזו היא שמאפשרת לי לבטא את עצמי החוצה.

✦ היכולת לחזור אל המקור

אף על פי שהאורות היוצאים מהאוזניים יוצאים החוצה בשני כיוונים הפוכים, הם לא יוצאים כדי להתפזר בחוץ, אלא הם בתנועה שמקיפה אותי. הם אמנם בתנועה הפוכה אחד מהשני - האור היוצא מאוזן ימין פונה שמאלה, והאור היוצא מאוזן שמאל פונה ימינה - אבל זו תנועה של אחד לכיוון השני. אמנם הם לא מתחברים לגמרי, ולכן לא נעשה מכך כלי, אבל הם כן נעים אחד לכיוון השני[י]. **כך האור נשאר קשור מאוד למקור שממנו הוא נובע**.

ניתן לכך המחשה בנפש: כשאני מקשיב לזולת, פירושו של דבר הוא שאני רוצה בבת אחת שני דברים סותרים לשני הצדדים - האורות יוצאים משני כיוונים הפוכים לגמרי. מצד אחד אני באמת רוצה להתייחס למה שיש בחוץ, אבל מצד שני אני באמת רוצה שזה ישאר **ההתייחסות שלי**, ולא דבר שעומד בפני עצמו. לכן מצד אחד הכל נשאר ביני לבין עצמי ומצד שני אני באמת מקשיב למציאות החיצונית.

לעומת זאת, כאשר אני מדבר, אף על פי שאני בא לבטא את **עצמי** - בסופו של דבר אני רוצה באמת **לבטא** את זה כלפי חוץ, אני רוצה שהביטוי יצא לגמרי החוצה. לכן ברגע שהמילים יוצאות לי מהפה, הן מתנתקות מהמקור שלהן עד כדי כך שהשומע יכול לקחת את הדברים שלי ולהוציא אותם מההקשר המקורי שלהם, ובכך למעשה הדיבור כביכול בורא מציאות עצמאית, שאינה ממש מחוברת לכוונה הראשונית של הדובר - זו דוגמה לכך שהאורות היוצאים מהפה מייצרים כלים, בגלל שהם יוצאים רק מכיוון אחד ומתחברים לגמרי אחד עם השני. על כך הוא אומר שמהתעבות

ט. וראה עוד בביאור על "מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה" (משלי כח, ט) - בהקדמת החוברת "מצוות כיבוד הורים", וכן בחוברת "חמדה גנוזה" עמ' 10-9.

י. תנועה כזו משאירה בצורה חזקה את העובדה שהם הפוכים אחד מהשני, וזה שעושים עיקר מכך שהם הפוכים אחד מהשני זה בעצם מחבר אותנו למקור של שני ההפכים האלו, וכפי שהוסבר בהערה ב לגבי נשיאת הפכים, שדווקא כשמחוברים למקור צריכה להיות נשיאת הפכים.

האורות נתהוו הכלים, עד כדי כך שלא רואים את ההתהוות שלהם מהמקור (יש כאן חילוף אותיות, שמורה על העיבוי של האורות. מ**התהוות** האורות מהמקור הם כבר **התעבו**. ה-ה' מתחלפת ב-ע', וה-ו' מתחלפת ב-ב').

נסכם את האמור כאן: השלב שבו אני רוצה שהמקור יורגש חזק מאוד, ויחד עם זאת האור מתפשט לשני צדדים, נקרא אורות של האוזן. באורות של האוזן אני מתפשט החוצה (אור מקיף) ואני קולט שאני מתפשט (אור פנימי), והכוונה היא שאני רוצה שההתפשטות תהיה בסופו של דבר ביחס אלי; ואז באמת האורות מתפשטים לשני כיוונים שונים, אבל שניהם מקיפים אותי, ושניהם באים לבטא את הרצון שלי להתפשט אבל שההתפשטות תישאר קשורה למרכז ולכן היא צריכה להיות מאוזנת. העובדה שאחר כך באמת ישנם אורות שיתנגשו אחד בשני וייצרו ממש כלים מתאפשרת רק אחרי שאני יודע שכל ההתפצלות נובעת מהמקור - שזהו תפקידם של אורות האוזן. **אורות האוזן הם היכולת שלי לחזור כל הזמן אל המקור ולשים לב שכל ההתפשטות היא התפשטות מהמקור.**

ג. אורות החוטם

נמשיך לפרק ב. לא ניכנס לכל הפרטים בו, כי זו תהיה אריכות עצומה, אלא נקרא בזריזות ונסביר את הנקודה הכללית:

> פרק ב'. ואחר כך באו הטעמים האמצעיים[יא] והם בחינת אור היוצא מהחוטם של אדם קדמון, וחוטם הוא כמנין ס"ג[יב] וגם מכאן נמשך ויוצא האור דרך שני נקבי החוטם ימין ושמאל. ימין מקיף ושמאל פנימי על דרך הנזכר באזן. ונמשכו ביושר עד החזה של זה האדם קדמון[יג] וזהו עיקר האור, אמנם הארתו גם כן מתפשט אל צד האחור וסובב כל סביבות האדם קדמון[יד].
>
> והנה כאן נתקרבו האורות הפנימיים במקיפים שלהם יותר מאורות האוזניים, כי נקבי החוטם סמוכים הם. אבל עם כל זה נחלקים לשניים ואינם מתחברים יחד, ולכן גם באורות אלו לא היה להם בחינת כלים.

יא. אורות האזן היו הטעמים העליונים, דהיינו ס"ג דע"ב של שם ס"ג הכללי. כעת מדבר על אורות החוטם שהם הטעמים האמצעיים, שהם מ"ה דע"ב של שם ס"ג הכללי (ראה לעיל בשתי ההערות הראשונות).

יב. כיוון שהוא שייך לשם ס"ג הכללי (ראה בהערה הקודמת ובהערות בתחילת המאמר). גם האור היוצא מהאוזן שייך לשם ס"ג, אך האור היוצא מהאוזן רמז לשם ס"ג בתוספת ה', ואילו החוטם רומז ישירות לשם ס"ג ללא תוספות.

יג. בשונה מאורות האוזן, שנמשכו רק עד שיבולת הזקן.

יד. בדומה למה שראינו לעיל לגבי אורות האוזן.

ומה שנתוסף באלו יותר מבאורות האזניים[טו] הוא, כי אות ו' שבתוך ה-ה' אשר באוזן הייתה כלולה עמה, נתגלית עתה[טז] ומה שהיה אז בחינת ה' נעשה עתה שתי אותיות ד' ו', להורות על יציאת אות ו' לחוץ וגילוייה. והוא סוד זעיר אנפין שנתגלה בכאן. ואמנם לא נעשית ו' לבדה, אמנם הו' נחלקת גם כן לשישה חלקים והם שישה אלפין.

וטעם הדבר הוא, כי חמישה פרצופים הכלולים באות ה', הלא הם אריך אנפין ואבא ואימא וזעיר ונוק' כנזכר לעיל, והם בחינות נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. ונמצא כי זעיר אנפין הוא בחינת רוח כנודע. והנה הכתוב אומר "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו", להורות כי בחינת הרוח מתגלה באפיים, שהוא החוטם. ולכן בזה החוטם מתגלה בחינת זעיר אנפין, ונחלק לשישה קצוות שבו. אבל אות ה-ד' נשארת אות אחת מחוברת. אבל אות ו' נחלקת לשישה אלפין[יז].

וכמו שנחלקת אות ו' שבנקב החוטם הימני כך מתחלקת אות ו' שבנקב השמאלי, וסך כולם הם י"ב אלפין ועם החוטם עצמה הרי י"ג כמנין וא"ו. וכן שני הווים אלו הם עם החוטם עצמה שצורתה א' כנודע, כי שני נקבי החוטם הם שתי יודין והכותל המפסיק ביניהם הוא צורתו ו' הרי צורת א', ועם שני הווים הרי ו'. והוא להורות כי למעלה בבחינת הראש ששם מקום המוחין הוא שם ע"ב דהוי"ה דיוד"ין, וכאן הוא שם ס"ג, כי אין הפרש בין הוי"ה דע"ב להוי"ה דס"ג רק במילוי אות ה-ו' כנודע.

ואלו שני הווים הם בחינת טעמים אמצעים שבאמצע התיבה, והם פסק ומקף כנודע, כהוראת הפסק והוראת ה-ו' של ה-ה' שנפסקה ונעשית לשישה אלפין כנזכר. וכאשר תחבר זה הפסק עם המקף הם צורת ד' אחת והיא הוראת אות ה-ד' של אות ה-ה'. והנה ה-ד' הזאת כבר בארנו לעיל שאינה נפסקת, אמנם יש הוראה אחרת אליה והוא כי כאשר תקח ה-ה' שבאוזן ימין שמספרה עשר ספירות כנזכר לעיל, והרי היא בחינת י' אחת ותצרפנה ותחברנה עם ה-ה' שבנקב הימני של חוטם שצורתה ד' ו' כנזכר לעיל, הרי הכל צורת י' ו' ד' והוא ציור א'

טו. האר"י מקשה על עצמו קושיא: הרי כבר היו לנו באוזן אורות שיוצאים לשני כיוונים ולא מתחברים, אז למה צריך עוד אורות כאלה בחוטם? הקושיא כאן היא: מה שלב זה הוסיף בסדר ההשתלשלות? אני מדגיש שזו השאלה כאן כדי להסביר מדוע היה לי כל כך פשוט מה שהסברתי קודם לגבי אורות האוזן, שמה שהאר"י אמר שאם הם היו מתחברים אזי "לא היו יכולים התחתונים לקבל האורות האלו", הכוונה שסדר ההשתלשלות לא היה יכול להמשיך, שכדי שסדר ההשתלשלות יוכל להמשיך יש צורך באורות כאלה שיוצאים משני כיוונים ואינם מתחברים. ממילא מתבקשת השאלה: אם כבר עשינו ומיצינו את השלב הזה באוזן, ואנחנו כבר יודעים איך לצמצם, להוריד ולתרגם את עצמנו יותר למטה, למה צריך שוב את אותו דבר בחוטם?

טז. רואים זאת בכך שה-ה' הפכה להיות ממש חלק מהחוטם (ולא רק תוספת עליו, כמבואר לעיל בהערה), ממילא היא הרבה יותר גלויה.

יז. זה שהאות ו' במיוחד מתחלקת לחלקים, ניתן לראות בתופעה מיוחדת בפרשה של היום (השיעור ניתן בשבוע פרשת פינחס תשפ"ו), שיש שם "ו' קטיעא" (קידושין סו, ב). זו תופעה שלא קיימת באותיות אחרות, מלבד כאן באות ו' (וראה בספר 'מסורת המסורת' לר' אליהו הלוי בחור אשכנזי ז"ל (לוחות שניות מאמר ט): "והכלל, לא קראו אות קטיעא רק הוי"ו לבדה").

אחת כזה: א'. גם אם תקח י' שבנקב אוזן שמאל ותחברנה עם ו' ד' שבנקב חוטם שמאל, הרי א' שניה והרי יש שני מיני אלפין שצורתן י' ו' ד'.

ואם תצייר בציור אחר והוא שתיקח י' של אוזן שמאל ו-ו' שבנקב חוטם שמאל ו-י' של אוזן ימין הרי א' שצורתה י' ו' י'. וגם אם תקח י' של אוזן ימין ו-ו' של נקב חוטם ימין ו-י' של אוזן שמאל הרי א' בציור י' ו' י'.

והרי שני אלפין בציור י' ו' ד' ושני אלפין בציור י' ו' י', הרי ד' אלפין והם מורות על קצת גילוי ה-ד' של ה-ה' שבחוטם שנגלית מעט, אבל לא נגלית לגמרי כמו ה-ו' של ה-ה' שבחוטם. ואומנם עיקר גמר גילויה הוא למטה בהוראת הפה כמו שנבאר לקמן בעזרת השם.

ודע כי עשר ספירות אלו של אורות האוזניים כל זמן שהם נמשכים עד גבול החוטם, אז הוא יחידי בפני עצמו, אך כאשר נמשך מגבול החוטם ולמטה עד שיבולת הזקן אז מתלבש אור האוזן עם אור החוטם שבתוכו ונעשה אליו בחינת נשמה פנימית אליו, וכן אור החוטם שנמשך מגבול הפה ולמטה מתלבש האור באור הפה ונעשה בחינת נשמה פנימית לאור הפה.

גם דע כי אותו האור היוצא מתוך אדם קדמון הזה הנה כולו אור אחד שווה, רק שעל ידי התרחקותו וירידתו למטה הוא מתעבה עיבוי אחר עיבוי. כיצד, האור היוצא מן האוזן הוא זך מאוד. וכאשר נמשך האור הזה מפנימיות האדם עד הגיעו אל החוטם ויצא קצתו דרך שם, הנה אף על פי שהוא אור אחד שווה, מכל מקום מחמת הריחוק שנתרחק ונמשך יותר למטה, נתעבה יותר בצאתו משם. וכן על דרך זה בהתפשטותו יותר למטה עד הפה ויוצא קצת אור דרך שם, מתעבה יותר מחמת ריחוקו מהמקום העליון, אבל לא לסיבת בחינת האור בעצמו, כי כולו שווה כנזכר. אך המשכיל יבין כי אור של האוזן נקרא ע"ב, ואור הזה נקרא ס"ג, ודי בזה.

צוללים למעמקים

שיעורים נוספים ומרתקים מאת הרב זמינים ב"קול הלשון"

חסידות | פרשת שבוע | כתבי האר"י | תורת הנפש | עבודת השם

חייגו והאזינו 073-371-8149

✦ אריך אנפין וזעיר אנפין: האישיות השלמה לעומת הנוכחות המלאה ברגע הנוכחי

לא ניכנס לכל הפירוט שכאן, כי זו ממש אריכות עצומה. ננסה להתמקד בנקודה המרכזית: האר"י כותב כאן שמה שהתחדש באורות החוטם, על גבי אורות האוזניים, הוא ש"מה שהיה אז בחינת ה' נעשה עתה שתי אותיות ד' ו', להורות על יציאת אות ו' לחוץ וגילויה. והוא סוד זעיר אנפין שנתגלה בכאן. ואמנם לא נעשית ו' לבדה, אמנם הו' נחלקת גם כן לשישה חלקים והם שישה אלפין".

המעבר כאן מהאוזן אל החוטם קשור לכך שפרצוף ז"א מחולק לשש. מדוע דווקא פרצוף ז"א מחולק לשש[יח]? אם נתבונן בחמשת הפרצופים - אריך אנפין, אבא, אמא, זעיר אנפין ונוקבא - נשים לב שאבא ואמא הם זוג, זעיר אנפין ונוקבא הם זוג, ואילו אריך אנפין הוא יחיד ואינו זוג. אף על פי כן, אם ניקח את המילים עצמן, נראה שגם אריך אנפין וגם זעיר אנפין נקראים **"אנפין"** (פנים) - האחד נקרא "אריך" (פנים ארוכות) והשני נקרא "זעיר" (פנים קצרות).

וכן מבחינת סדר העמידה בקווים, אריך אנפין נמצא למעלה באמצע, אבא ואמא עומדים בימין ושמאל, זעיר אנפין עומד גם הוא באמצע, והנוקבא טפלה ובטלה אליו מאחוריו. ביחס לזה, אפשר להסתכל על כל המבנה כאילו עיקרו הוא **אריך אנפין וזעיר אנפין**, וכפי שנסביר:

מדוע שניהם נקראים "אנפין", ומה ההבדל ביניהם? נמחיש זאת בנפש דרך המשל הפשוט ביותר בחסידות לאריך אנפין ולזעיר אנפין. אני יכול להסתכל על האדם ועל ה"אני" שלי בשתי צורות: מצד אחד, אני יכול להגיד שה"אני" שלי הוא כל המהות שלי מאז שנולדתי ועד זקנה ושיבה, ואפילו לפני שנולדתי ואחרי מאה ועשרים, וכל

יח. האר"י כאן מקביל את חמשת הפרצופים לנר"נ ח"י. לפי זה פרצוף ז"א קשור ל'רוח'. אם נחבר את הדברים לכך שמדובר ב**עשר ספירות**, משהו מבלבל אותנו ומשתבש: יוצא שיש לנו יחידה אחת (כתר), חיה אחת (חכמה), נשמה אחת (בינה), **שש רוחות** (שש ספירות זעיר אנפין), ונפש אחת (מלכות). אמנם אנו יודעים שיש ארבעה רוחות השמים, ואם מוסיפים גם מעלה ומטה יוצא שבסך הכל יש שש רוחות.

מעמיקים יחד

יש לכם שאלה על הכתוב במאמר? רוצים לשתף בחידוש הקשור אליו?

פורום "ממעמקים" לעובדי השם - המקום להרחיב ולדון בשיעורי הרב

להצטרפות שלחו מייל ל shiurimshapira@gmail.com

זה הוא אישיות אחת. זוהי הסתכלות מצד **אריך אנפין**, שאומר שאין דבר כזה לחלק את החיים לחלקים נפרדים - הכל הוא אותו אחד ואותו אדם, ולא הרבה אנשים. מצד שני, אני יכול להסתכל מצד **זעיר אנפין** ולהגיד: מיהו ה"אני" שלי? הוא אני כפי שאני מצייר את עצמי עכשיו, יושב פה בסיטואציה הספציפית הזו; מה שהיה - היה ונגמר, ומה שיהיה - עדיין לא קרה בכלל.

עכשיו, אילו הייתי אומר שהאדם הוא אך ורק המהות הכוללת את הכל (אריך אנפין) וזהו, לא הייתי יכול להיכנס לתוך האישיות שלי כפי שהיא עכשיו, ולא הייתי יכול להרגיש את הזהות המוחשית שלי, שהיא מי שאני נמצא עכשיו. היכולת להזדהות עם משהו מסוים בהווה היא זעיר אנפין. ומצד שני, אם אסתכל על עצמי עכשיו כאילו אני רק 'חלק' חלקי ממני - אי אפשר לחיות כך; כשאני נמצא עכשיו, אני לא רק חלק ממני, אלא **אני כולי נמצא עכשיו**. למרות שמבחינה אובייקטיבית הרגע הזה הוא רק חלק, בחוויה הפנימית הוא כאילו הכל.

לכן, המשמעות של זעיר אנפין היא לקחת את אריך אנפין ולחלק אותו לחלקים, באופן שבו **כל חלק הוא כאילו אריך אנפין שלם**. אריך אנפין הוא תפיסת כל הדברים יחד באחדות אחת; וכשהם מתחלקים להמון חלקים, ההתחלקות שלהם נקראת זעיר אנפין, שבו כל חלק בפני עצמו הוא כאילו הכל, אלא שהוא מופיע כמחולק.

מכאן מובן מדוע בחוטם האות ו', שהיא זעיר אנפין, מתחלקת דווקא **לשש אלפין**. מאיפה האות א' הזו מגיעה? בשורש שלה האות א' מגיעה מלמעלה - היא שייכת לכתר, לאריך אנפין. כשאנחנו מחלקים את ה-ו' לשש אלפין, האותיות א' מבטאות מצד אחד שה-ו' באמת התחלקה לחלקים (ובמובן זה האלפין נמוכות מה-ו' השלמה), אבל מצד שני העובדה שכל חלק הוא אות א' באה לומר **שבכל חלק פרטי יש את כל האישיות השלמה**. זה נקרא "זעיר אנפין".

✦ סדר ההתפתחות בחמשת הפרצופים: מאריך אנפין עד נוקבא

לפי זה מובן היטב מה האר"י 'הרוויח' במעבר שבין האוזן לבין החוטם: באוזן, העיקר הוא כפי שלמדנו, שאני מצליח להתפשט החוצה תוך שמירה על האיזון - שיש לי אורות שמתפשטים, ובכל אופן הכל נשאר התפשטות שלי. בחוטם (האות ו'), החידוש והעיקר בהתפשטות הוא שאני יכול להתייחס לכל חלק בהתפשטות ולחתוך אותו כאילו הוא עומד בפני עצמו, כשלם בתוך הפרט.

נראה כעת את סדר ההתפתחות המלא של הדברים דרך חמשת הפרצופים, ונבין מדוע ההתחלקות הזו נמצאת דווקא בפרצוף הרביעי (זעיר אנפין):

ב**אריך אנפין** (הפרצוף הראשון), הכל כלול יחד, ובעצם אין דבר כזה שהדברים יֵצאו החוצה; גם אם הם יצאו, הם ישארו כלולים ומוקפים בו לגמרי, כי הכל זה הוא. גם אם אחלק את עצמי לחלקים וזמנים, בסוף הכל אני.

אחר כך באים **אבא ואמא** (הפרצופים השני והשלישי). מה מיוחד בהם? האר"י יסביר בהמשך את ההבדל ביניהם: אצל **אבא**, יש רצון חזק ולחץ שהכל יוולד ויצא ממנו החוצה, אבל כל מה שיצא הוא עדיין לגמרי "אני"; הכל כלול ובלוע בו כל כך עד שהוא לא תופס מקום בפני עצמו, כמו הזרע אצל האיש שבלוע בתוכו ואינו תופס מקום. לעומת זאת, אצל **אמא**, מה שעתיד לצאת כבר תופס הרבה מקום - העובר מגדיל אותה וניכר בה - אבל עדיין היא מקיפה אותו והוא כלול בתוכה[יט].

ב**זעיר אנפין** (הפרצוף הרביעי), הדבר כבר יוצא החוצה ממש. והמשמעות של היציאה החוצה לענייננו היא שהאור יכול **להתחלק לחלקים**, כך שכל חלק הוא באמת חלק בפני עצמו; ולמרות שהוא חלק, הוא יודע שהוא כולל את הכל, וממילא הוא יודע שיש כאן עוד חלקים שגם הם כוללים את הכל[כ].

ב**נוקבא** (הפרצוף החמישי), מה זה יהיה לעומת אריך אנפין וזעיר אנפין? נוקבא היא כמו להסתכל על **חלק אחד בלבד, בלי שיש עוד חלקים בכלל**. זהו צמצום גדול עוד יותר: אני כל כך נמצא בתוך החלק האחד הזה עכשיו, עד שאני לא רוצה שתגיד שיש עוד חלקים; עכשיו אני פה וזהו, והאמירה שיש עוד חלקים אינה מוסיפה לי אלא כאילו גורעת ממני, כי העיקר בנוקבא הוא שהחלק עומד לגמרי בפני עצמו.

יט. ממילא מובן גם מה שהאר"י מסביר בסוף הקטע, שאור האוזן מתלבש באור החוטם ונעשה לו "בחינת נשמה פנימית אליו": אור האוזן הוא בחינת נשמה (אמא) ביחס לאור החוטם שהוא בחינת רוח (זעיר אנפין). הנשמה (אמא) מבטאת את המצב שבו הדברים כבר עתידים לצאת ויש בהם חלוקה לחמש, אבל הכל עדיין כלול בתוכה ביחידה אחת - בדומה למאמר חז"ל "חמישה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה" (בראשית רבה יד, ט), שיש צד שבו ה"נשמה" היא השם הכולל את כל חמשת השמות ביחידה אחת.

כ. לכן בזעיר אנפין יש התכללויות רבות מאוד, כמו שניתן לראות בספירת העומר, כשכל מידה כלולה מכל המידות.

מעמיקים בחינוך ילדים

וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ (חלק א')

שלום בין ההורים – יסוד לחינוך הילדים

במאמר שלפנינו נעסוק בהשפעת מערכת היחסים בין ההורים על חינוך הילדים. נתבונן כיצד היחס בין ההורים משפיע על הילדים, וכיצד בני הזוג משלימים זה את זה בחינוכם. משמעות הדבר היא שלפני שעוסקים ביחס ההורים אל הילדים, יש להתבונן ביחס שבין ההורים עצמם. לכאורה, זהו נושא השייך רק לשלום בית, אך כפי שנראה, הוא נוגע במידה רבה גם לחינוך.

✦ "המדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה" – סדר בחינוך הילדים

נפתח בדברי הגמרא במסכת יבמות (סב, ב), הקושרת בין הדברים. החלק הראשון של דבריה מוכר יותר, ואילו החלק השני מוכר פחות:

> תנו רבנן: האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן, עליו הכתוב אומר "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ".

הגמרא מונה כאן ארבעה דברים. אפשר להבין שכל אחד מהם עומד בפני עצמו: "האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו" נוגע ליחסים שבין איש לאשתו; "והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה" נוגע לשלב שבו יש להם ילדים; "והמשיאן סמוך לפירקן" נוגע לשלב שבו הילדים גדלים ויוצאים מן הבית. אולם אפשר לראות בדברי

הגמרא גם סדר מסוים של ארבעה שלבים, כאשר הפסוק "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ" נדרש על מי שמקיים את ארבעת הדברים דווקא בסדר הזה.

✦ חיוב האיש בכבוד אשתו והאשה בכבוד בעלה

כשם שעל האיש לכבד את אשתו "יותר מגופו", כך מופיע במקום אחר חיוב על האשה לכבד את בעלה. לפני שנעיין במקור הדברים, נשים לב לנקודה מעניינת: ככל הידוע לי, אין מקום שבו נאמר באופן ישיר שאשה צריכה לכבד את בעלה. הגמרא אומרת "אשה כשרה עושה רצון בעלה", אך אין זו חובה, וזהו עניין אחר. חיובה של האשה לכבד את בעלה נזכר רק בדרך אגב, כאשר נאמר שהבן והאם חייבים שניהם בכבוד האב. כך אומרת הגמרא במסכת קידושין (לא, א):

> שאל בן אלמנה אחת את רבי אליעזר: אבא אומר השקיני מים, ואמא אומרת השקיני מים – איזה מהם קודם? אמר ליה: הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך, שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך.

במשנה בסוף מסכת כריתות (כח, א) מבואר שהאב והאם שקולים, והבן חייב בכבודם בשווה. המשנה שם דנה בזוגות שונים המופיעים בתורה, כשלעיתים האחד קודם ולעיתים האחר, כדי ללמד ששניהם שקולים. כך אומרת המשנה גם ביחס לאב ולאם:

> האב קודם לאם בכל מקום. יכול מפני שכיבוד האב קודם על כיבוד האם? תלמוד לומר: "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ", מלמד ששניהם שקולין. אבל אמרו חכמים: האב קודם לאם בכל מקום, מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו.

מן המשנה עולה שמהתורה אין לאב קדימה על פני האם. יש לכך אף נפקא מינה להלכה: אם האב והאם התגרשו, הבן אכן חייב בכבודם בשווה. רק כאשר הם נשואים ציוו חכמים שהאם חייבת בכבוד האב, ולכן האב קודם לאם. המשנה אינה מציינת מהיכן לומדים זאת, אלא רק שכך אמרו חכמים. כפי שהזכרנו, גם כאן הדבר נזכר רק אגב חובת הילדים בכבוד הוריהם.

אם כן, האיש חייב לכבד את אשתו, והאשה חייבת לכבד את בעלה[א].

א. לכאורה מתעוררת קושיא: אם גם האיש חייב לכבד את אשתו, וגם האשה חייבת לכבד את בעלה - מדוע כאשר "אבא אומר 'השקיני מים', ואמא אומרת 'השקיני מים'", הגמרא אומרת "הנח כבוד אמך, ועשה כבוד אביך, שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך"? הרי באותה מידה היה ניתן לומר גם הפוך, שהרי לא רק האמא חייבת בכבוד האבא, אלא גם האבא חייב בכבוד האמא!

התשובה היא שמבחינת האמא כבוד הבעל הוא חלק מהחובות שלה כלפי בעלה, אך מבחינת האבא אין חובה כזו לכבד את אשתו. חז"ל רק אומרים שאם הוא רוצה בשלום, שהכל יתנהל למישרין ויתקיים בו "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ", עליו לכבד את אשתו. ממילא עולה, וכך מכריעה הגמרא, שכאשר האב והאם נשואים, ראוי שהאב יכבד את האם, אך האב קודם (ראה שו"ע יו"ד רמ, יד. שאם נתגרשו אזי שניהם שקולים).

כך פוסק הרמב"ם להלכה, בפרק טו מהלכות אישות, לאחר שהוא מביא את כל החובות המיוחדות שבין האיש לאשה:

(יט) וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו. ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון. ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רוגז.

(כ) וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא. וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח:

נשים לב: הרמב"ם אינו מבחין בין חיוב האיש בכבוד אשתו לבין חיוב האשה בכבוד בעלה - ביחס לשניהם הוא נוקט אותה לשון: "צוו חכמים"[ב].

✦ השפעת הקשר בין ההורים על הילדים

לאחר הדברים הללו נבקש להתבונן בהשפעת היחסים האלה על הילדים, ולקשור את האמור לדברי הגמרא על "המדריכן בדרך ישרה". ניתן להסביר שכאשר האב מנסה להדריך את בניו ובנותיו בדרך ישרה, בלי שקיים תחילה "אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו", יש בכך דבר תמוה, ואכן האב לא יצליח. כאשר הדוגמה שהוא נותן ביחסו לאשתו כה גרועה, הוא גורם לכישלון בחינוך.

כדי להתבונן ביחס הרצוי בין ההורים, שיסייע לילדים לשמוע בקולם, יש לשים לב לדבר פשוט: כאשר יש נתק בין ההורים, הילד חש באופן טבעי כי הוא אינו מחויב לאף אחד מהם: האב אינו אומר (או משדר) לו שעליו לכבד את האם, וגם האם אינה אומרת לו לכבד את האב. כאשר ההורים אינם אומרים לילדים לכבד זה את זו, בחירתו של הילד לכבד אחד מהם היא, במובן מסוים, העדפה של צד אחד על פני האחר. אם הוא מכבד את האם, הוא אינו מכבד כל כך את האב, ולהפך. כך כאשר יש נתק; אם ההורים אף רבים, ככל שהילד מזלזל באחד מהם ואינו מכבד אותו, הוא למעשה מקיים את מצות כיבודו של הצד האחר. ברור שכך אי אפשר לקיים מצות חינוך. כפי שאמרנו, אם ההורים גרושים, הם אכן שקולים ושווים לגמרי, ואין לאחד מהם קדימה על פני האחר. במצב כזה נעשה כיבוד ההורים כולו לעניין מורכב.

כעת נתקדם שלב נוסף. ננית שלא מדובר באחד המקרים הקודמים: לא בהורים גרושים, לא בנתק ואף לא במריבה. גם במציאות כזו יש לשים לב: אם המשקל

ב. וזאת בשונה, לכאורה, מהנכתב בהערה הקודמת.

שהאיש מייחס לחינוך הילדים הוא גדול, ואילו המשקל שהוא מייחס לאהבה ולכבוד לאשתו הוא קטן, הוא עלול להרגיש שמותר לו שלא לכבד את אשתו כאשר מתעוררים פערים בנושא חשוב כחינוך. מצב זה חמור פחות: התחושה היא רק שהעמדת הדאגה לחינוך הילדים מעל היחס לאשה מתירה להסתכסך עמה. אולם גם תחושה זו מפרה את הסדר שבדברי הגמרא (אף שכאמור, לא מוכרח להסביר שהסדר בגמרא הוא בדווקא): תחילה "אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו", ורק לאחר מכן "מדריכם בדרך ישרה".

✦ כבוד הדדי – סמכות הורית

כל האמור, והשלכותיו על הילדים, נכון ביחס לשני הצדדים. הברייתא מציגה את הסדר ביחס לכבוד שעל האיש לתת לאשתו, אך התוצאות נכונות גם ביחס לאשה. מניין לנו? כפי שאמרנו, אם האב מבקש מן הבן "השקיני מים", הוא קודם. מה תפקידה של האם במקרה זה? כחלק מחיובה בכבוד האב, עליה לומר לבן שאם אביו ביקש ממנו, עליו למלא את בקשתו. כאשר היא אומרת זאת, למעשה גם האב וגם האם מורים לו לתת מים לאב. נמצא שבהלכה זו, שבה האם מורה לבן לתת מים לאב, בולט עוד יותר הצורך בסדר של כבוד הדדי - מה שמכונה כיום 'סמכות הורית'. כדי שהילד יגדל כראוי, עליו להכיר את הסדר. חלק ממנו הוא חיובה של האם בכבוד האב. הדבר צריך להיות ברור לילד, ולמעשה עליו להיות ברור תחילה להורים: קודם כל עליהם לכבד זה את זה, ורק לאחר מכן לחשוב על חינוך הילדים. אם יקדימו את החינוך, והוא יבוא על חשבון הכבוד שביניהם, ואף ישמש תירוץ לפגיעה בכבוד זה, אין זו הדרך הראויה. עד כאן המדרגה השנייה של סדר זה.

✦ קולות שונים ואחידים בחינוך הילדים – "מוּסַר אָבִיךָ" ו"תּוֹרַת אִמֶּךָ"

לאחר שהבהרנו זאת, יש להסביר היטב את משמעות הקדמת היחס בין ההורים לחינוך הילדים. הרי חינוך הילדים חשוב מאוד, ואכן, פעמים רבות יש פערים בין האב לאם, שכן דרכי החשיבה שלהם שונות.

כדי לחדד את השאלה, נתבונן בדין בן סורר ומורה: המשנה (סנהדרין עא, א) אומרת שרק כאשר האב והאם שווים בקולם, הבן נעשה בן סורר ומורה:

> רבי יהודה אומר: אם לא היתה אמו ראויה לאביו, אינו נעשה בן סורר ומורה.

ועל כך אומרת הגמרא:

> מאי אינה ראויה? אילימא חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין, סוף סוף אבוה אבוה נינהו ואמיה אמיה נינהו [אביו הוא אביו ואמו היא אמו]; אלא בשוה לאביו קאמר. תניא נמי הכי: רבי יהודה אומר: אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ובמראה ובקומה אינו נעשה בן סורר ומורה. מאי טעמא? דאמר קרא "אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ" (דברים כא, כ): מדקול בעינן שוין, מראה וקומה נמי בעינן שוין.

עולה מתוך דברי הגמרא שכדי לגשת לילד ולחנך אותו, על ההורים להיות שווים בקולם - להשמיע קול אחד.

אולם לכאורה אין זה מסתבר שלשני ההורים יהיה קול אחד. יתרה מזו: כאשר התורה מלמדת כיצד יש לנהוג, היא אומרת: "שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ" (משלי א, ח).

כאן הדברים מפורשים: האב והאם אינם מדברים באותו קול. האב משמיע מוסר, והאם משמיעה תורה. האב נוטה לומר את דבריו בלי להסבירם - מוסר, 'כך צריך להיות' - ואינו רואה בכך בעיה; ואילו האם מבקשת להסביר את דבריה, וקשה לה כאשר הילד אינו מבין אותם. התורה אומרת "שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ": יש לשמוע לדברי המוסר של אבא, וגם להסברים של אמא.

מכל מקום, נמצא שאין הם מדברים באותו קול. כיצד, אם כן, אפשר לשדר קול אחד כאשר יש שני קולות שונים?

> בחלק הבא נלמד כיצד ליצור קול אחד בחינוך מתוך שני קולות שונים: האם מביאה דאגה טבעית ועמוקה, אך עליה להיזהר שלא לשדר שהאב אינו דמות לחיקוי; האב מביא נחת ויציבות, ועליו לגבות את דאגת האם גם כאשר הוא עצמו אינו פועל באותו סגנון. הילד צריך לראות שהפער ביניהם הוא חלוקה מתוקנת של תפקידים ולא נתק, וששני ההורים מכבדים זה את זה ופועלים יחד. כאשר הדאגה אינה מבטלת, והנחת אינה מרפה, מתאחדים שני הקולות לקול אחד של בית, של שותפות, של סמכות הורית מתוקנת ושל חינוך הנבנה מתוך שלום.

שו"ת מעמקים

שאלות ותשובות עם הרב

וְעֹצֶם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע

שאלה:

למדנו בגמרא במסכת בבא בתרא (נז, ב):

"וְעֹצֶם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע" (ישעיהו לג, טו) – אמר רבי חייא בר אבא: זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה ("שצריכות לעמוד שם יחיפות לגלות שוק לעמוד בנהר", רשב"ם שם). היכי דמי? אי דאיכא דרכא אחריתא – רשע הוא; אי דליכא דרכא אחריתא – אנוס הוא! לעולם דליכא דרכא אחריתא, ואפילו הכי מיבעי ליה למינס נפשיה.

לא הצלחנו להבין: מדוע אם אין דרך אחרת זה מותר? הרי יש שם חוסר צניעות, ולכאורה אפילו על אביזרייהו של גילוי עריות יש למסור את הנפש!

תשובה:

אפשר להבין שהגמרא באמת מתירה את זה רק מצד אונס, אבל נראה שהגמרא כאן מתכוונת להגדיר את האיסור. מקור האיסור הוא בפסוק: "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" (במדבר טו, לט). פירוש המילה 'לתור' הוא לחפש - האיסור הוא לחפש את הדברים שאינם צנועים.

כשהגמרא אומרת "ליכא דרכא אחריתא" הכוונה היא שאם אין דרך אחרת, זה נקרא שהאדם לא 'תר', לא חיפש. לכן אומרת הגמרא: אין בזה איסור. אבל אם יש דרך אחרת ובכל זאת האדם הולך למקום שאינו צנוע - זה נקרא 'לתור', כי הוא מחפש את זה. הרי יש לו אפשרות ללכת במקום צנוע ואפשרות ללכת במקום שאינו צנוע, אז למה הוא הולך דרך המקום שאינו צנוע? כי אתה מחפש את זה. זו עבירה על איסור "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

אבל אם "ליכא דרכא אחריתא", הסיבה שאתה הולך היא רק שזה נוח לך יותר, ולא שאתה מחפש את זה. זהו פשט הגמרא ופשט האיסור.

גם כשהגמרא אומרת "ליכא דרכא אחריתא", ייתכן שהכוונה שיש דרך אחרת מסביב, או באופן כלשהו, שמאריכה הרבה יותר. אבל כשהאדם הולך בדרך הקצרה שהיא פחות צנועה, הוא לא מחפש את זה, אלא פשוט מחפש דרך קצרה. גם כשאני הולך למכולת, אני לא מחפש את הדרך הארוכה ביותר כדי להגיע למכולת, אלא את הדרך הקצרה ביותר. אם הדרך הקצרה ביותר עוברת במקום לא צנוע, ובלי קשר לחוסר הצניעות הייתי הולך בה - אני לא עובר על "לֹא תָתוּרוּ". זה נקרא באופן פשוט "ליכא דרכא אחריתא".

✦ עצימת העיניים כהידור

אלא מה? אומרת הגמרא שאף על פי שבאמת אין בזה איסור, עדיין כשהוא הולך לשם ולא מחפש את זה, אם הוא עוצם את העיניים, הוא מקיים את מה שכתוב "וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע" - הוא עושה משהו שחשוב מאוד לעשות אותו.

מה בעצם הוא מקיים כשהוא עוצם את העיניים? הוא מקיים הידור: הוא מרחיק את עצמו ממשהו שהוא יכול להימשך אליו. וזה טוב מאוד שאדם מרחיק את עצמו ממשהו שהוא יכול להימשך אליו.

✦ לא למשוך חזק מדי

נשים לב: אם הוא לא עוצם את העיניים ובאמת מתחילים להיות לו הרהורי עבירה, זו בעיה, זה כבר אסור. אבל גם אם הוא לא מהרהר, בכל אופן עדיף להתרחק, ועל כך דורשת הגמרא את הפסוק: "וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע".

אבל צריך להיזהר בכך, צריך לשים לב. כי אם נאמר שזהו איסור גמור, וצריך להתאמץ מאוד שלא להסתכל וללכת בדרך הארוכה וכדומה, מה שקורה הוא שהאדם כל היום וכל הלילה עסוק רק במחשבות על חוסר צניעות, ורק בשאלה איך

להתחמק מחוסר הצניעות. ובתוך המחשבות האלו נמצאים הרבה הרבה איסורים של "לא תתורו", "שלא יהרהר ביום ויבוא לידי טומאה בלילה" (עבודה זרה כ, ב). הוא כל היום עסוק בשטויות, והמוח שלו מלא מהן.

אם בכל פעם שהאדם יוצא לדרך הוא מתחיל לחשב איפה ללכת כדי לא לפגוש חוסר צניעות, ואולי לא ללכת בכלל בכלל, אולי מפה ואולי משם - הוא יוצא מדעתו, ובמקום שהוא יהיה פנוי בדעתו ויחשוב כמו שצריך בדברי תורה, הוא יהיה עסוק כל היום בחוסר צניעות, ה' ירחם.

ואם כשהאדם נמצא בדרך, יש עליו חיוב גמור לעצום את העיניים, הוא כל הזמן עסוק בשאלה אם לעצום או לפקוח, ובעצם כל היום הראש שלו עסוק בשטויות.

אבל אם אומרים לו שזה לא חיוב גמור, אלא הדרכה טובה - מותר לך ללכת במקום הזה כי "ליכא דרכא אחריתא", אבל אם אתה יכול, תעצום את העיניים - אז מצד אחד הוא שומר על עצמו, כי באמת הוא נמשך לשם, ולכן הוא שומר על עצמו ומושך את עצמו לצד השני; אבל עם זאת הוא לא מושך חזק מדי. כי אם הוא ימשוך חזק מדי, גם הצד השני ימשוך חזק.

שבת חסידות

לקראת שבת החסידות העומדת להתקיים בשבת הבאה בישיבת 'עוד יוסף חי', אנו שמחים להגיש בפניכם דברים מאירים מאת הרב יצחק שפירא שליט"א לבאי השבת:

'שבת חסידות' היא שבת מרוממת המתקיימת מדי שנה בישיבת 'עוד יוסף חי' שביצהר לרגל חג הגאולה, י"ט כסליו. תכלית השבת היא לאחד לבבות ולכנס יחדיו יהודים המבקשים להעמיק בבשורתה המתחדשת של תורת החסידות ובדרכי עבודת ה' - להתקבץ יחד לשבת של לימוד מעמיק, והתוועדות חסידית ושמחה.

לשבת יגיעו מיטב המשפיעים: ראש הישיבה הרב יצחק שפירא, הרב יובל בר נתן, הרב פתחיה פוגל והרב יוסף באב"ד (ר"מ בישיבה), אשר ימסרו שיעורי חסידות ויתוועדו לאורך השבת כולה.

מדי שנה מגיעים לשבת עשרות בחורים הרוצים ללמוד ולהתוועד בעבודת ה', ומתוך כך נוצרת אווירה מיוחדת של דיבוק חברים, אחדות הלבבות ושמחה חסידית פורצת גבולות.

מידי שנה בסוף השבת הבחורים מספרים כמה השבת חיזקה ושמחה אותם וכבר מתעניינים מתי נעשה את השבת הבאה

בואו בשמחה רבה!

הרב יצחק שפירא

שבת שלום ומבורך יהא כולה,

ושמו מפיע מעמ – השלה הכאלה בשלה בשלה בש

אור וחיות
נפשנו ניתן לנו

רוצה להתעורר לכבוד יש בסליו?
ללמוד ולדבר על האור שהחסידות הביאה?

שבת חסידות
בעוד יוסף חי

שיעורים והתוועדויות עם
הרב יצחק שפירא, הרב יוסף באב"ד
הרב פתחיה פוגל והרב יובל בר נתן

שבת פרשת וישלח חיי כסליו
בישיבת עוד יוסף חי ביצהר

לפרטים והרשמה:
אלישע שפירא 055-9108545

